

SAGEN VAN
KONING ARTHUR
EN DE RIDDERS VAN DE
TAFELRONDE

SAGEN VAN
KONING ARTHUR
EN DE RIDDERS VAN DE
TAFELRONDE

NELLY MONTIJN - DE FOUW

In deze nieuwe uitgave is de spelling gemoderniseerd en zijn er taalkundige aanpassingen gedaan om het leesplezier te vergroten. Inhoudelijk is er niets veranderd. De mooie (wat verheven) stijl is zoveel mogelijk gehandhaafd. De uitgave is gebaseerd op de 1^e druk uit 1920. De afbeeldingen op de bladzijden 20 en 40 zijn toegevoegd. Beide afbeeldingen sluiten aan bij het thema van het boek: ridders van de Ronde Tafel (en zijn aangemerkt als public domain).

Zwart-wit editie

Paperback editie in kleur: www.bravenewbooks.nl/nellymontijn

“Schone jonkvrouwe,” antwoordde Balin, “meerdere waarde schuilt niet in hoge afkomst of sierlijke kleren, het is in het hart van de mens, waar God de toetssteen legt voor hun hoger kunnen.” (pagina 94).

Illustraties: Arthur Rackham

Schrijfster: Nelly Montijn - de Fouw

Foto omsalg: Gerhard G. van Pixabay

ISBN: 9789464801064

© 2022 W.J. Boot

SAGEN VAN KONING ARTHUR EN DE RIDDERS VAN DE TAFELRONDE

INHOUD

ALGEMENE INLEIDING	9
1 KONING ARTHUR	21
DE GEBOORTE VAN KONING ARTHUR.....	21
DE DOOD VAN UTHUR PENDRAGON EN HOE ARTHUR TOT KONING WERD KEKOZEN	25
KONING ARTHUR WORDT ALS KONING GEHULDIGD	28
DE EDELEN DRINGEN ER BIJ DE KONING OP AAN, DAT HIJ EEN HUWELIJK ZAL SLUITEN EN HOE HIJ MERLIJN VERTELDE VAN ZIJN LIEFDE VOOR GINEVRA.....	31
HOE GINEVRA EN LANCELOET LIEFDE VOOR ELKAAR OPVATTEN.....	36
HET HUWELIJK TUSSEN KONING ARTHUR EN GINEVRA WORDT VOLTROKKEN	37
2 HEER WALEWEIN EN DE GROENE RIDDER	41
2.1 INLEIDING.....	41
2.2 DE SAGE VAN HEER WALEWEIN EN DE GROENE RIDDER.....	49
ALS HET JAAR TEN EINDE LIEP, WAREN DE RIDDERS VAN DE RONDE TAFEL GEWOON, NAAR CAMELOT TE GAAN OM DAAR MET HUN VORST HET KERSTFEEST TE VIEREN	49
DE PLOTSELINGE VERSCHIJNING VAN DE GROENE RIDDER.....	51
WALEWEIN VERTREKT OM DE GROENE RIDDER OP TE ZOEKEN	57
WALEWEINS ONTVANGST OP HET VREEMDE RIDDERSLOT	61
HOE DE GRAAF MET ZIJN RIDDERS OP HERTENJACHT GING	66
HOE DE GRAAF MET ZIJN RIDDERS OP JACHT GING OM EEN WILD ZWIJN TE VANGEN	70
WALEWEIN KRIJGT VAN DE GRAVIN EEN GORDEL.....	76
WALEWEINS TERUGKEER AAN HET HOF VAN KONING ARTHUR.....	84
3 BALIN EN BALAN	86
3.1 INLEIDING.....	86
3.2 DE SAGE VAN BALIN EN BALAN.....	90
HOE BALIN EN BALAN AAN HET HOF VAN KONING ARTHUR KWAMEN EN HOE DE EERSTE TOT BALLINGSCHAP VEROORDEELD WERD.....	90
BALIN TREEDT OP ALS REDDER VAN DE ZWAARDJONKVROUWE.....	92
DE KOMST VAN DE MEERVROUWE AAN HET HOF EN HOE BALIN HAAR DOODDE	95
LAUNCEOR VAN IERLAND MAAKT ZICH OP OM BALIN TE VOLGEN	97

BALINS BESLUIT OM AAN HET TOURNOOI VAN KONING PELLAM DEEL TE NEMEN EN ZIJN BEZOEK AAN HET KASTEEL VAN DIE VORST	104
BALIN KOMT AAN EEN KRUISPUNT, WAAR EEN GRIJSAARD HEM AANRAADT TERUG TE KEREN	106
4 IWEIN DE LEEUWENRIDDER	110
4.1 INLEIDING	110
4.2 DE SAGE VAN DE LEEUWENRIDDER	116
HEER COLGREVANCE BRENGT AAN HET HOF VERSLAG UIT VAN WAT HEM OP ZIJN REIZEN OVERKOMEN IS	116
IWEIN BESLUIT ZIJN VRIEND TE WREKEN EN HIJ VERTREKT IN STILTE VAN HET HOF	121
IWEIN IS GETUIGE VAN DE PLECHTIGE BEGRAFENIS VAN DE KASTEELHEER EN HIJ ONTBRANDT IN LIEFDE VOOR ZIJN MOOIE WEDUWE	123
IWEIN KEERT MET ZIJN VROEGERE VRIENDEN AAN HET HOF TERUG EN VERGEET ZIJN JONGE VROUW	130
IWEINS VERDERE ZWERFTOCHTEN EN ZIJN ONTMOETING MET DE LEEUW	136
IWEIN KOMT OP ZIJN ZWERFTOCHTEN OPNIEUW AAN DE BRON EN OVER ZIJN ONTMOETING DAAR	137
IWEIN GAAT OPNIEUW NAAR DE BRON EN VERZOENT ZICH MET LAUDINE	145
5 TRISTAN EN ISOLDE	150
5.1 INLEIDING	150
5.2 DE SAGE VAN TRISTAN EN ISOLDE	162
GRAAF RIVALIN VAN ERMONIE KOMT NAAR HET HOF VAN KONING MARK OM ZICH DE HOOFSE GEBRUIKEN EIGEN TE MAKEN	162
RIVALIN WORDT NAAR ZIJN LAND TERUGGEROEPEN EN OVER DE GEBORTE VAN TRISTAN	171
TRISTANS STRIJD TEGEN DE IERSE MORHOLT	186
TRISTAN EN ISOLDE DRINKEN AAN BOORD VAN HET SHIP, DAT HEN NAAR CORNWALLIS ZOU BRENGEN, DE LIEFDESDRANK	206
HOE TRISTAN EN ISOLDE DOOR MIDDEL VAN EEN BEEKJE MET ELKAAR SPRAKEN	215
TRISTAN REDT ZIJN GELIEFDE UIT HANDEN VAN DE MELAATSEN	221
MERIADOC TRACHT DE KONING OVER TE HALEN ISOLDE DE VUURPROEF TE LATEN ONDERGAAN	230
HOE TRISTAN RONDZWIERF IN VREEMDE LANDEN EN HOE HIJ TEVERGEEFS TRACHTTE ZIJN GELIEFDE TE VERGETEN	234
ISOLDE BEGEEFT ZICH OP REIS NAAR BRETAGNE EN BEIDE GELIEFDEN VINDEN DAAR DE DOOD	248

HOE KONING MARK VAN BRANGWAIN DE WAARHEID OVER DE LIEFDES DRANK VERNAM EN HOE HIJ DE LIJKEN VAN DE BEIDE GELIEFDEN NAAR ENGELAND LIET BRENGEN	251
6 HEER GARETH	253
6.1 INLEIDING	253
6.2 DE SAGE VAN HEER GARETH	255
HOE DE ZOONS VAN KONINGIN MORGAWSE NAAR HET HOF TE CAMELOT TROKKEN	255
HOE GARETH ALS KEUKENJONGEN BIJ KONING ARTHUR IN DIENST TRAD EN HOE HIJ DOOR KEY GEHOOND WERD	257
EEN JONKVROUWE KOMT NAAR HET PALEIS TE CAMELOT EN GARETH KRIJGT GELEGENHEID DE KONING ZIJN BEIDE ANDERE GUNSTEN TE VRAGEN	261
GARETHS EERSTE WAPENFEITEN EN HOE HIJ TOT RIDDER GESLAGEN WERD	264
7 EREC EN ENIDE	273
7.1 INLEIDING	273
7.2 DE SAGE VAN EREC EN ENIDE	278
HOE KONING ARTHUR EN ZIJN RIDDERS OP JACHT GINGEN NAAR HET WITTE HERT EN WAT ER DIE DAG VERDER GEBEURDE	278
DE HOVELINGEN BESPOTTEN EREC OVER ZIJN LIEFDE VOOR ENIDE EN HOE DEZE HEM DIT MEEDEELDE	290
ENIDE WORDT DOOR DE GRAAF VAN LIMORS MEEGEVOERD EN WAT ER MET HAAR IN ZIJN KASTEEL GEBEURDE	300
HET AVONTUUR DAT MEN DE "VREUGDE VAN HET HOF" NOEMDE	305
8 LANCELOET EN ELAINE	311
8.1 INLEIDING	311
8.2 DE SAGE VAN LANCELOET EN ELAINE	316
HET STEEKSPEL TE CAMELOT EN HOE LANCELOET DAARVAN THUIS BLEEF, MAAR DOOR DE KONINGIN WERD AANGESPOORD OM TOCH TE GAAN	316
LANCELOET EN LAVAIN BEGEVEN ZICH OP WEG EN HOE DE EERSTE ZIJN SCHILD TER BEWARING GAF AAN ELAINE	324
HET STEEKSPEL TE CAMELOT; LANCELOET WORDT GEWOND	328
HOE ELAINE HAAR HELD GING ZOEKEN EN HOE ZIJ LANCELOET VERPLEEGDE TOT HIJ GEHEEL HERSTELD WAS	332
HOE ELAINE, TOT WANHOOP GEDREVEN, LANCELOET HAAR LIEFDE BEKENDE	336
ELAINE'S DOOD EN HOE ZIJ IN EEN BOOTJE WERD GELEGD, DAT HAAR NAAR HET PALEIS VAN DE KONING BRACHT	339
9 PARCIVAL EN DE HEILIGE GRAAL	345
9.1 INLEIDING	345

9.2 DE SAGE VAN PARCIVAL EN DE HEILIGE GRAAL	354
PRINS GAMURET TREKT UIT ZUCHT NAAR AVONTUUR DE WERELD IN EN LAAT IN DE STRIJD HET LEVEN	354
DE GEBOORTE VAN PARCIVAL	355
PARCIVAL ONTMOET IN HET BOS VIER RIDDERS EN BESLUIT NAAR HET HOF VAN KONING ARTHUR TE GAAN	356
OVER PARCIVALS REIS NAAR HET HOF	358
PARCIVAL KOMT AAN HET KASTEEL VAN HEER GURNEMANZ.....	361
HET HUWELIJK TUSSEN PARCIVAL EN CONDWIRAMUR EN HOE HIJ ZIJN VROUW VERLIET OM GOD TE ZOEKEN	362
PARCIVAL KOMT AAN DE GRAAL-BURCHT: MONTSALVASCH.....	366
HOE PARCIVAL DE GRAAL WON	377
10 DE DOOD VAN KONING ARTHUR	379
HOE HEER AGRAVAINE EN HEER MODRED HET GEHEIM VAN DE SCHULD VAN DE KONINGIN AAN DE KONING VERRIEDEN	379
KONING ARTHUR VERNEEMT DAT MODRED ZICH VAN DE REGERING OVER ZIJN RIJK HAD MEESTER GEMAAKT	383
KONING ARTHUR VRAAGT ZIJN VIJANDEN OM EEN WAPENSTILSTAND EN HOE DOOR EEN VERGISSING DE STRIJD TOCH ONTBRANDDE	385
OVER KONING ARTHURS DOOD EN HOE HIJ HEER BEDIVERE BEVAL ZIJN ZWAARD EXCALIBUR IN HET MEER TE WERPEN	388
HOE KONINGIN GINEVRA HAAR LEVEN EINDIGDE IN EEN KLOOSTER EN HOE LANCELOET KWAM OM HAAR VAARWEL TE ZEGGEN.....	391
11 BIBLIOGRAPHIE.....	394
REGISTER.....	397

ALGEMENE INLEIDING

Bij mijn studie in de Engelse Taal en Letterkunde heb ik mij in het bijzonder beziggehouden met de bestudering van de *Arthur-sagen* en weet dus, hoe uitgebreid het veld daarvan is. Daarom heb ik met aarzeling de bewerking van een aantal van die sagen voor de pers op mij genomen. Het was inderdaad niet gemakkelijk om uit het grote aantal Arthur-sagen, die verspreid zijn over de letterkunde van bijna heel Europa, een geschikte keuze te doen. Of ik hierin geslaagd ben met de tien verhalen, die in de volgende bladzijden zijn opgenomen — de toekomst zal het leren!

Het ligt voor de hand dat ik door mijn reeds genoemde studie gedreven werd om mij, wat de keuze van de sagen betreft, het eerst te wenden tot de Engelse letterkunde; het merendeel van mijn verhalen is dan ook hieraan ontleend.

Een tweetal sagen: de sage van de *Leeuwenridder* en die van *Erec en Enide* hebben elk als bron een gedicht van Chrétien de Troies, de Franse hofdichter uit de 12e eeuw, wiens grote verdiensten voor de ontwikkeling van de Arthur-sagen nauwelijks kunnen worden overschat en op wiens werken ik nog meermalen hoop terug te komen.

De *Tristan-sage* mag beschouwd worden te behoren tot de wereldliteratuur, aangezien dichters van alle tijden en van alle volken haar tot onderwerp van hun werken hebben gekozen.

De *Parcival- en Graal-sagen* vonden hun hoogtepunt in het Middel-Hoog-Duitse gedicht van Wolfram von Eschenbach, dat ik daarom in mijn verhaal gevolgd heb.

Ik heb mij, wat betreft deze beide verhalen, van een opname in mijn bundel niet laten weerhouden door het feit, dat zij al in andere sagenbundels zijn verschenen.¹ Beide behoren tot de Arthur-cyclus; de naam van *Tristan* wordt al in de oudste documenten verbonden met die van koning Arthur² en

¹ *Mythen en Legendes uit de Middeleeuwen*, door H.A. Guerber, bewerkt door dr. H.W.P.E. v.d. Bergh van Eysinga. Zutphen. W.J. Thieme & Cie. 1911. Hfst. XI en XIV.

² Zie Inleiding tot de Sage van Tristan en Isolde.

het verhaal van zijn liefde voor de mooie Isolde moet dus zeer zeker beschouwd worden als tot de Arthur-sagen te behoren. Wat het *Graal-verhaal* betreft, deze zeer bijzondere sage houdt zo nauw verband met de lotgevallen van de ridders van de Ronde Tafel en heeft bovendien zo grote invloed gehad op het wezen van de Arthur-legenden dat men haar in een verzameling als deze moeilijk zou kunnen missen.

Het eerste en het laatste van de opgenomen verhalen, waarin een beschrijving wordt gegeven van *Arthurs komst en Arthurs dood*, bevatten de oudste overleveringen over deze held. Die overleveringen zijn van zuiver Britse oorsprong. De *andere verhalen*, ook al zijn die door mij aan de Engelse letterkunde ontleend, zijn toch steeds in hun oorspronkelijke vorm terug te voeren op oud-Franse dicht- of prozawerken.

In deze tien verhalen hoop ik in hoofdtrekken een beeld te hebben gegeven van de Arthur-sagen, zoals deze zich in de 12^e en 13^e eeuw verspreidden over de letterkunde van Europa. Het kan uiteraard slechts een zeer gebrekkig beeld zijn, want het aantal sagen, dat zich in de loop van deze eeuwen rond de eigenlijke kern ontwikkeld heeft, is inderdaad verbazingwekkend. Het bestek van deze uitgave maakte echter een beperkte keuze noodzakelijk.

In verband hiermee moet ik met een enkel woord mijn spijt betuigen over het feit, dat ik uit de Middel-Nederlandse letterkunde, die toch ook verscheidene Arthur-sagen bevat, geen enkel verhaal heb overgenomen.

Niet graag zou ik de schijn op mij laden, als keurde ik de letterkunde van mijn eigen land minder aandacht waardig dan die van andere landen. Waar echter na de Britse Arthur-sagen de oud-Franse riddersromans door hun grotere oorspronkelijkheid mij vóór alles de vermelding waard schenen, mag gebrek aan plaatsruimte als mijn verontschuldiging dienen dat ik geen gelegenheid had, ook een van de Middel-Nederlandse Arthur-romans in mijn bundel op te nemen.

Het zij mij echter vergund, hier een kort overzicht te geven van de meest belangrijke van de Arthur-verhalen van Nederlandse bodem.

Op enkele uitzonderingen na zijn het vertalingen en min of meer getrouwe navolgingen van Franse romans, die door Vlaanderen en Brabant ons land waren binnengekomen. Immers aan het hof van Vlaanderen, onder de hoge bescherming van de kunstlievende Vlaamse graven en gravinnen, kwam de Franse dichtkunst tot ongekende bloei en hier ontstonden ook de beste riddersromans uit die dagen.

Geen wonder dat deze verhalen ook spoedig doordrongen tot in ons land, waar zij een dankbaar onthaal vonden, al was de geest, die eruit sprak, geheel vreemd aan de volksaard hier te lande.

Het merendeel van de Middel-Nederlandse Arthur-sagen is tot ons gekomen in de grote *Lancelot-compilatie*: een verzameling sagen, die in het begin van de 14^e eeuw bijeen werd gebracht door Lodewijk van Velthem. Het werk omvat drie delen: 1. een zeer uitgebreid berijmd verslag van de avonturen van Lancelot, dat ons helaas slechts gedeeltelijk is overgeleverd; 2. de Graal-kwestie; en 3. Arthurs dood. Verder komen in deze compilatie voor: een roman over *Percival*,¹ waarvan slechts een duizendtal versregels

¹ Een bewerking van het gelijknamige gedicht van Chrétien de Troies.

bewaard zijn gebleven, een *Walewein-boek*, een roman *Van den Ridder metter Mouwen*, en een *Van de Wrake van Ragisel* en nog enkele andere. Deze verhalen, oorspronkelijk onafhankelijk van elkaar, werden door Velthem door zijn Lancelot-roman heengevlochten; de onderlinge samenhang is echter zeer gebrekkig. Bijzondere vermelding onder deze toegevoegde romans verdient het verhaal van *Ferguut*, de eenvoudige boerenzoon, die door zijn liefde voor de mooie Galiene zich ontwikkelt tot een volmaakt ridder. Deze roman is in zijn geheel bewaard gebleven; het is een bewerking, waarschijnlijk door twee dichters, van de Franse roman *Fergus*.

Ook vinden wij in de Lancelot-compilatie de roman van *Moriaen*, die te meer onze belangstelling vraagt, omdat hiervan geen bron bestaat en wij hem dus als een oorspronkelijk werk mogen beschouwen. Dit is ook het geval met de roman van *Walewein*, die geschreven werd in de 13^e eeuw door de dichters Penning en Vostaert.

Jacob van Maerlant (±1235–±1290), de beroemde Vlaamse dichter en schrijver, wijdde in de eerste periode van zijn werktijd zijn volle aandacht aan de ridderroman. Hij vervaardigde bewerkingen van de romans van Merlijn, de Graal en van Torec, alle tussen de jaren 1257–1264.

De Historie van den Grale en *Merlijns Boeck* vormen samen de vertaling van een Franse proza-roman van Robert de Borron. In 1326 voltooide Lodewijk van Velthem *Het boek van Koning Artur*, dat zich bij Maerlants *Merlijn* aansluit en de vertaling is van een Frans *Livre du Roi Artus*.

Van de roman van *Torec*, die opgenomen werd in de Lancelot-compilatie, is tot nu toe geen Frans origineel gevonden, dus is deze waarschijnlijk als een oorspronkelijke schepping van Maerlant te beschouwen.

Behalve bovengenoemde ridderromans, die tenminste gedeeltelijk nog aanwezig zijn, moeten er nog vele andere hier te lande bekend zijn geweest. Zo maakt Maerlant in zijn verschillende werken melding van de volgende verhalen: *Tristan en Isoude*, *Octaviaan*, *Madocs Droom* en *Amadas en Ydoine*; van deze zijn echter geen Nederlandse bewerkingen bewaard gebleven.

Na deze korte uitweiding op het gebied van de letterkunde van ons eigen land keren wij terug naar de sagen in deze bundel.

In de inleidingen, die daaraan voorafgaan, heb ik getracht een kort overzicht te geven van het ontstaan en de ontwikkeling van de verschillende verhalen. Deze inleidingen maken *allerminst* aanspraak op wetenschappelijke waarde en volledigheid. Zij hebben slechts als doel hem of haar, die iets meer over het wezen van de sage wil weten, in zijn pogen daartoe van dienst te zijn en de belangstellende lezer enkele werken aan de hand te doen, waarin hij zijn weetgierigheid kan bevredigen. Daar ik in deze inleidingen elke sage afzonderlijk besproken heb, wil ik hier nog slechts het een en ander zeggen over het ontstaan en de ontwikkelingsgang van de Arthur-sage in het algemeen. Ook dit kan niet meer zijn dan een vluchtige schets. Een enigszins volledige beschouwing over dit zeer uitgebreide onderwerp zou buiten het kader van deze inleiding vallen en is trouwens in verschillende handboeken voor ieder, die er belang in stelt, te lezen. Ik zal dus kort zijn.

Wie was koning Arthur? Wanneer en waar heeft hij geleefd? Ziedaar twee vragen, waarmee geleerden van alle tijden zich hebben bezig gehouden en die zij hebben trachten te beantwoordden door een nauwkeurig onderzoek

van alle beschikbare documenten, die enig licht zouden kunnen werpen in het duister dat dit vraagstuk omgeeft. En toch — ondanks al hun pogingen — zijn zij slechts gedeeltelijk geslaagd. De gestalte van koning Arthur blijft gehuld in een waas van geheimzinnigheid, waardoor het ons slechts nu en dan vergund wordt een blik te slaan op zijn werkelijke persoonlijkheid.

Voor de weinige op historie berustende overleveringen van onze held moeten wij ons wenden tot Wales, het land, waarheen de oudste bewoners van Brittannië, de Britten, een Keltische volksstam, de wijk namen voor de Germaanse overweldigers, die in de 5^e en 6^e eeuw hun land kwamen binnenvallen. Wij vinden de naam van Arthur het eerst vermeld in de *Historia Brittonum*, waarvan de schrijver, Nennius of Nynniaw genaamd, afkomstig was uit Wales en geleefd moet hebben omstreeks het jaar 800.

Zijn werk kan in twee delen gesplitst worden. In het eerste, quasi-historische deel, geeft hij een vluchtige schets van de geschiedenis van Brittannië, van de oudste tijden af tot de achtste eeuw toe; het tweede deel is van meer romantische aard.

De rang, die Arthur volgens dit werk bekleedde, was niet die van koning, maar van *dux bellorum*. Dit was een militaire titel, waarschijnlijk afkomstig uit de tijd van de Romeinse overheersing. Als *dux bellorum* moet Arthur in de 5^e eeuw de Britten hebben aangevoerd in niet minder dan twaalf veldslagen tegen de Saksen, waarvan er twee beroemd zijn geworden in de Arthuriaanse letterkunde. Die zijn: de veldslag bij het kasteel Guinnion, waarin Arthur het beeld van de heilige Maagd op zijn schouders droeg, een feit dat beschouwd kan worden als de eerste aanwijzing van zijn verheerlijking als held van de Christenheid en de slag bij de berg Badon — Mons Badonis — waarvan vermeld wordt, dat Arthur bij die gelegenheid eigenhandig negenhonderd-zestig vijanden doodde. Hierin zien wij de eerste tekens van de neiging onze held te begiftigen met wonderbaarlijke kracht en dapperheid.

Wij zien dus dat volgens het werk van Nennius Arthur een soort legeraanvoerder geweest moet zijn. Wanneer wij hem nu in de oude verhalen van Wales bekleed zien met de rang van *Imperator*, moeten wij dit hieraan toeschrijven, dat, toen de Romeinse keizer ophield macht te bezitten over Brittannië,¹ het volk als vanzelfsprekend zijn titel overdroeg op de militaire bevelhebber, wiens ambt door de Romeinen was ingesteld.

Van het begin af aan schijnt Arthurs naam verbonden te zijn geweest met het wonderlijke en bovennatuurlijke. Lezen wij reeds in het eerste deel van het werk van Nennius over zijn schitterende wapenfeiten, die getuigenis afleggen van zijn bovenmenselijke moed, in het tweede deel, dat de z.g. *Mirabilia* bevat, (d.w.z. bepaalde natuurwonderen en andere merkwaardigheden, die in Brittannië waren voorgekomen en die Nennius volgens zijn zeggen beschreef, zoals anderen vóór hem gedaan hadden) wordt de romantische kant van zijn persoonlijkheid nog meer naar voren gebracht. Wij lezen hier van Arthurs hond: Cabal of Cavall, die met zijn voorpoten een

¹ In het jaar 401 werden de Romeinse legioenen naar Italië teruggeroepen, om dit land te helpen verdedigen tegen de invallen van de barbaren. In 410 waren de laatste Romeinen uit Brittannië verdwenen en werden de oorspronkelijke bewoners van het land, na ongeveer 300 jaar door hen geregeerd te zijn geweest, weer aan hun eigen lot overgelaten.

afdruk maakte in een hoop stenen, waarvan sindsdien de bovenste steen nooit meer verwijderd kon worden. Waar men hem ook heen droeg, steeds werd hij de volgende morgen weer op zijn oude plaats aangetroffen. Het maken van die afdruk gebeurde, toen Arthur met zijn hond op jacht was naar het wilde zwijn Troit of Trwyth, waarvan ook in andere oude verhalen van Wales sprake is.¹

Verder wordt ons in de *Mirabilia* verteld van het graf, dat Arthur bouwde voor zijn zoon Amir, en dat voortdurend veranderde van vorm en grootte.

Vreemd genoeg komt Arthurs naam niet voor in het oudste werk over de Britse geschiedenis: *De Excidio et Conquestu Britanniae*, geschreven door een monnik: Gildas in de 6e eeuw. Wel noemt hij de slag bij Mons Badonis, maar de naam van de held van die slag noemt hij niet. Wij kunnen dit misschien hieruit verklaren, dat Gildas behoorde tot de Romeinse partij en met minachting neerkeek op alles wat Brits was. Wij mogen dus niet van hem verwachten dat hij één van de leiders van de Britten in zijn werk zou prijzen. Om soortgelijke redenen kan de naam van onze held zijn weggelaten uit de *Angel-Saksische Kroniek*, die ten tijde van koning Alfred (871-901) begonnen werd en de geschiedenis van Brittannië geeft vanaf de verovering door² Julius Caesar (55 vóór Chr.) tot de dood van koning Steven en de troonsbestijging van Hendrik II in 1154.

In een andere kroniek, de *Annales Cambriae*, die in een handschrift uit de 6^e eeuw bewaard is gebleven, vinden wij daarentegen Arthurs naam vermeld in verband met enige veldslagen, waarin hij heeft meegevochten. De slag van Mons Badonis wordt hierin genoemd voor het jaar 516, terwijl 537 wordt vermeld als het jaar waarin de slag bij Camlan geleverd werd: "in which Arthur and Medraut fell". Hier vinden wij de eerste aanduiding van de beruchte veldslag, die door latere schrijvers en dichters wordt beschreven als het rampzalig einde van Arthurs roemrijk bestaan.³

Reeds zijn wij aan het einde gekomen van de korte reeks van de geschiedkundige overleveringen over de persoon van Arthur. Nu dient nog verklaard te worden, hoe het mogelijk is, dat een legeraanvoerder van een klein en overwonnen volk in korte tijd verheven werd tot koning in het rijk van de

¹ Zie hiervoor het verhaal van *Kulhwch and Olwen* in de bekende sagenverzameling van Wales: *The Mabinogion*, Engelse vertaling van Lady Charlotte Guest, *Everyman's Library*, London, Dent. De naam *Mabinogion* is een verzamelnaam voor de overleveringen, liederen en sagen, die de jongeman, die zich voor het ambt van Bard bekwamen wilde, behoorde te kennen. De Barden vormden een afzonderlijke klasse, waartoe men pas na een strenge, letterkundige opleiding kon worden toegelaten. Hij, die zich hieraan onderwierp, werd *Mabinog* genoemd. In de inleidingen tot de verschillende sagen zal ik nog meermalen gelegenheid vinden op de *Mabinogion* terug te komen.

Zie ook over de *Mabinogion*-verhalen en de plaats van de Arthur-sage in de Keltische literatuur: *Keltische Mythen en Legendes*, door T.W. Rolleston, bewerkt door dr. B.C. Goudsmit. Zutphen. W.J. Thieme & Cie., blz. 308 e.v.

² [lees: ... vanaf het bezoek van ... (bew.)]

³ De naam Camlan wordt ook genoemd in *Kulhwch and Olwen* en in *The Dream of Rhonabwy*, twee verhalen van zuiver Britse oorsprong uit de *Mabinogion*, verder vinden wij hem vermeld in de Welse *Triaden* en tot tweemaal toe in oude Welse gedichten.

romantiek, tot vorst over een schitterend hof en tot heer en meester over de beroemdste ridders van de Christenheid.

Een blik op de oude letterkunde van Wales toont ons dat de schrijvers van dat land niet zoveel aandacht aan onze held hebben geschonken, als men zou verwachten. Weliswaar komt hij voor in de reeds genoemde *Mabinogion*, maar slechts in vijf van de twaalf verhalen, die in de vertaling van Lady Guest zijn opgenomen. In de oudste gedichten van Wales vinden wij slechts nu en dan melding van zijn naam en in de Welse *Triaden*,¹ die volgens Sir John Rhys² de eerste vermelding van koning Arthur bevatten, zijn de toespelingen op hem, hoewel zeer belangwekkend, tamelijk vaag. Wij lezen hierin van Arthurs veldtocht tegen de Romeinen, van Modreds verraad, van de slag bij Camlan, van Arthurs dood en — dit is zeer belangrijk — van zijn begrafenis in een paleis op het eiland Avallach.³

In een andere Triade vinden wij de naam van onze held in verband gebracht met de drie beroemde zwijnenhoeders van het land. Een van hen is Drystan, zoon van Tallwch, die de zwijnen hoedt van March, zoon van Meirchion, terwijl de eigenlijke hoeder een boodschap voor hem overbrengt naar Essylt. In zijn afwezigheid komen koning Arthur en zijn ridders en proberen Drystan één van zijn dieren afhandig te maken, wat hun echter niet lukt. Drystan is natuurlijk niemand anders dan Tristan en Essylt is Isolde, de vrouw van zijn oom, koning Mark van Cornwall.

Men ziet hieruit, hoe reeds in de oudste overleveringen de naam van Tristan met die van Arthur verbonden is.

Al deze vermeldingen wijzen op oude overleveringen betreffende de persoon van Arthur, die ook niet altijd begrijpelijk waren voor de middeleeuwse schrijvers en daardoor vaak op verwarde wijze door hen werden weergegeven. Het bestaan van die overleveringen moeten wij in het oog houden, wanneer wij straks willen verklaren, hoe de verhalen over onze held plotseling zó zeer uitgebreid werden, dat zij tenslotte als één van de grote middeleeuwse sagenkringen moeten worden beschouwd.

Het mag betwijfeld worden of zij ooit tot deze ongekende bloei gekomen zouden zijn, als hieraan niet de stoot was gegeven door het werk van Geoffrey of Monmouth, die ons omstreeks het jaar 1139 in zijn: *Historia Regum Britanniae* het eerste volledige verslag gaf van de Arthur-geschiedenis.⁴ Het vraagstuk van Geoffrey's bronnen is nog steeds onopgelost. Of hij ooit het "most ancient book in the British language" gebruikte, waarover hij

¹ De Welse *Triaden* danken hun naam aan de omstandigheid, dat de personen en zaken, die daarin beschreven worden, telkens in groepen van drie vermeld staan. Waarschijnlijk wijst deze vorm van schrijven terug op een tijd, toen men zijn kennis nog slechts uit mondelinge overleveringen putte en de verschillende feiten in groepen van drie rangschikte om ze des te gemakkelijker te kunnen onthouden.

² Zie John Rhys: *Studies in the Arthurian Legend*, Oxford, 1891.

³ Avallach is het latere Avalon. Wij vinden hier de eerste aanwijzing van Arthur's heengaan naar het land van de gelukzaligen, waar hij, volgens latere schrijvers, het eeuwige leven ging genieten.

⁴ De schrijver geeft ons in zijn werk een verslag van de geschiedenis van de Britten, vanaf de tijd van Brutus, de z.g. stichter van hun volk tot de dood van Cadwallader, de laatste Britse koning, in 689. De geschiedenis van Arthur beslaat hierin vijf van de twaalf boeken, waarin de schrijver zijn werk verdeelde.

in zijn opdracht aan Robert, graaf van Gloucester, spreekt en dat hij beweert ter vertaling in het Latijn te hebben ontvangen van een zekere Walter, aartsdeken van Oxford, blijft altijd een punt van twijfel uitmaken. Hoe dit ook zij, zoveel is zeker, dat de schrijver door een handige samensmelting van geschiedkundige — of quasi-geschiedkundige — en romantische bestanddelen erin geslaagd is om koning Arthur een plaats te verzekeren onder de meest beminde helden van zijn tijd.¹ Het boek had een zeer groot succes, ondanks de verwijten van kroniekschrijvers als William of Newburgh, die het een schandelijke bedriegerij noemde. Het succes blijkt wel het best uit de vele vertalingen en navolgingen. Zo werd het werk korte tijd vóór de dood van de schrijver overgebracht in Anglo-Normandische verzen door een zekere Geoffrey Gaimar, wiens gedicht echter in zijn oorspronkelijke vorm verloren is gegaan.

Verder werd zijn werk tot grondslag genomen door de Normandische dichter Wace, die in 1155 zijn gedicht *Brut* voltooide, waarin wij de gebeurtenissen uit de *Historia* vermeld zien, met bijvoeging van vele Bretonse legenden en nieuwe gebeurtenissen in het leven van onze held.

Zo wordt ons over het sterven van koning Arthur meegedeeld: niet alleen dat hij — zoals wij reeds in de *Historia* lazen — naar het eiland Avalon werd gevoerd om daar genezing te vinden voor zijn wonden, maar dat hij eens vandaar zou terugkeren om de heerschappij over de Britten opnieuw te aanvaarden. Dit vertrouwen in Arthurs onsterfelijkheid en terugkeer, de z.g. *hope of Britain*, vinden wij in de latere geschriften over onze held steeds weer uitgedrukt, maar Wace is de eerste geweest om er melding van te maken.

Ook spreekt Wace in zijn *Brut* het eerst over de Ronde Tafel, die een heel belangrijke rol vervult in de latere Arthur-verhalen. Hij doet dit in de volgende woorden:

*Por les nobles barons qu'il ot,
Dont cascuns miendre estre quidot.
Fist Artus la roonde table,
Dont Breton dient mainte fable:
Ilve seeiend li vassal
Tuit chevalment et tuit ingal.²*

In hedendaags Frans overgezet luiden deze regels ongeveer als volgt:

Pour les nobles barons qu'il avait

¹ In Geoffrey's werk wordt Arthur verheven tot de rang van wereldveroveraar, en almachtig heerser over een schitterend hof, dat de weerspiegeling is van het Normandische hof van die dagen. Geoffrey komt de eer toe de eerste te zijn geweest, die zijn held omringde met de ridderlijke gebruiken van het hoofse leven uit de 12^e eeuw.

In de *Historia* vinden wij een beschrijving van Modred's verraad en van de ontvoering van koningin Ginevra. Ook is Geoffrey de eerste geweest, die ons een helder beeld schonk van de oude tovenaars Merlijn, een van de belangrijkste personen uit Arthur's omgeving. Een eigenaardig Latijns gedicht: *Vita Merlini*, geschreven omstreeks 1148, waarin wij avonturen van Merlijn vermeld vinden, en die niet in de *Historia* voorkomen, wordt verondersteld ook van Geoffrey's hand te zijn.

² Brut: regel 9994 e.v.

*Dont chacun voulait être meilleur (que l'autre)
Arthur faisait la ronde table
Dont les Bretons racontent beaucoup de fables.
Là s'asseyaient les vassaux,
Tous vaillants et tous égaux.*

Deze regels bewijzen, dat men in het midden van de 12e eeuw, behalve het werk van Geoffrey, in het verfranste Engeland en in Normandië nog heel veel andere verhalen kende over Arthur en zijn ridders.

In de eerste jaren van de volgende eeuw werden de werken van Geoffrey en van Wace voor de Engelssprekende bevolking van Brittannië toegankelijk gemaakt door de vertaling van Layamon, een Engels priester uit Worcester-shire. In zijn allitererend gedicht: *Brut* treffen wij een aantal Welse legenden aan, die Wace niet kende. Het werk van Layamon geeft uiting aan de vaderlandslievende gevoelens van de schrijver en heeft als doel om de "noble deeds of England" te verheerlijken en Arthur, de grote Christen-Koning van Engeland, als het ware tot zijn land en volk terug te doen keren.

In het z.g. *Franse tijdperk* van de Arthur-sagen wordt de kleine groep van Arthur en zijn twee of drie getrouwe trawanten uit de oude, Keltische overleveringen: Key, Bedivere en Walewein, uitgebreid tot een schitterende hofkring, waarvan ridders als Lanceloet, Tristan en Parcival deel uitmaken, wier daden zelfs die van hun koning in dapperheid overtreffen.

Over de manier waarop de Arthur-sagen in handen van de Franse dichters zijn gekomen, kom ik later nog met een enkel woord terug.¹

Die Franse dichters nu, met aan het hoofd de beroemde hofdichter Chrétien de Troies,² hebben aan de Arthur-cyclus de vorm gegeven, waaronder wij hem nu kennen en bewonderen. Zij hebben er aan toegevoegd de sagen van Lanceloet, van Tristan en Isolde, van de Heilige Graal enz. enz. Dit viel hun des te gemakkelijker, omdat Arthurs koninkrijk, ergens in het verre Westen gelegen, langzamerhand zijn vaste grenzen verloren had en deze onbegrensdeheid het mogelijk maakte dat ridders, uit de verste streken van het rijk van de mythe, zich onder Arthurs vaandels schaarden.

Wij moeten *twee tijdperken* onderscheiden in de behandeling van het Arthuriaanse thema in Frankrijk. Het eerste: dat van de *romans in versmaat*, valt in de tweede helft van de 12^e eeuw, het tweede: dat van de *proza-romans*, in de eerste helft van de 13^e eeuw.

In *Engeland* werden in de 13^e en 14^e eeuw eveneens romantische gedichten over onze held en zijn ridders geschreven. Met een enkele uitzondering³ staan deze echter ver achter bij de Franse gedichten in letterkundige betekenis en dichterlijke schoonheid.

Wij moeten hierbij echter niet vergeten dat de kring van lezers, waarvoor deze Engelse romans geschreven werden, tot de volksklasse behoorde, daar Frans in die dagen de taal was van het hof en de hogere kringen.

¹ Zie: Inleiding tot de Sage van Parcival en de heilige Graal.

² Over Chrétien de Troies zie Inleidingen tot de Sagen van de Leeuwenridder, Erec en Enide, en Lanceloet en Elaine.

³ Zoals de Sage van Heer Walewein en de groene Ridder, in mijn bundel opgenomen.

Ook in Duitsland vonden de romantische gedichten grote bijval en navolging. Over enkele van die gedichten hoop ik later te spreken.¹

Zo groeide en bloeide de Arthur-cyclus in de Middeleeuwen, tot wij hem mogen beschouwen als de meest populaire van de drie grote kringen² van ridderromans uit die dagen.

Waarom moeten wij die voorkeur van het Middeleeuwse publiek voor de verhalen van de Ronde Tafel toeschrijven?

M.W. Maccallum in zijn werk, getiteld: *Tennysons Idylls of the King and Arthurian Story from the XVIth Century*, Glasgow, 1894, vindt er een verklaring voor. De ridderschap, zo zegt hij, trachtte een overbrugging te vinden voor de tegenovergestelde machten in de Middeleeuwen: de kerkelijk-godsdienstige denkbeelden van de geestelijkheid en het ruwe leven van de leken. Toen de nieuwe leerstellingen van de kerk de hogere klassen van de middeleeuwse samenleving begonnen te beïnvloeden, stelden deze zich niet langer tevreden met het vrije, bandeloze leven, dat zij tot hiertoe geleid hadden. Hoe konden zij, die hun eigen meesters waren, die elke wens of begeerte, die bij hen opkwam, meteen zochten te bevredigen, die leefden in zorgeloze weelde, hoe konden zij een dergelijk bestaan verenigen met de drie geloften van *gehoorzaamheid, kuisheid en armoede*, waartoe de kerk hen wenste te verbinden? Toen was het, zegt Maccallum, dat de grondslagen werden gelegd voor het rijk van de ridderschap. Al bestond dit rijk meer in de harten en de verbeelding van de mensen dan in de werkelijkheid, toch is de ridderlijkheid in de loop van de eeuwen nooit geheel ten onder gegaan.

De ridder vormde in de Middeleeuwen als het ware de schakel tussen de monnik, die zijn leven doorbracht in strenge afzondering van de wereld en de gewone leek. De invloed van de kerk was reeds te bespeuren bij het begin van de loopbaan van de jonge ridder. Ook hij werd gebonden door drie geloften, weliswaar niet door de strenge geloften van armoede, kuisheid en gehoorzaamheid, maar door die van *mildheid, hoffelijkheid en eerbaarheid*.

Toch blijft hij een man van de wereld in de volste zin van het woord en talloos zijn dan ook de beschrijvingen van vrolijke feestgelagen, van zang en dans en schitterende hoffeesten, die wij in de ridderromans aantreffen.

Om nu de *voorkeur* van het middeleeuwse publiek voor de Arthur-sagen te verklaren, toont de schrijver aan, hoe van de drie grote kringen van ridderromans in die van *Karel de Grote* het kerkelijke bestanddeel de overhand heeft. De romans van *Alexander* daarentegen, hoezeer zij ook getuigenis afleggen van de grote bekoring, die de glans en pracht van het Oosten steeds voor de Westerse volkeren bezeten heeft, bevatten te weinig diepere zin om op den duur te kunnen boeien. In de *Arthur-romans*, zo besluit Maccallum zijn betoog, worden de beide stromingen verenigd tot een harmonisch geheel.

Koning Arthur, wiens wonderbaarlijke heldendaden, beschreven in de gloeiende bewoordingen van de oude Keltische verhalen, hem bij uitstek

¹ Zie Inleidingen tot de sagen van de Leeuwenridder, Tristan en Isolde, Erec en Enide, Parcival.

² Deze zijn: de Karel-romans, de Alexander-romans en de Arthur-romans, die door de Franse dichter Jean Bodel in zijn *Chanson de Saisnes* als volgt worden aangeduid:

*Ne sonts que trois matières à nul home attendant,
De France et de Bretaingne et de Rome la grant.*

geschikt maakten om als held te worden vereerd, voldeed door zijn strijden voor het christelijk geloof aan de eisen van hen, die vóór alles een godsdienstige strekking zochten in de oude verhalen.

Het einde van de 15e eeuw bracht het einde van de Middeleeuwen en het verval van de ridderschap.

Twee gebeurtenissen, hoe weinig zij ook op het eerste gezicht verband houden met het bestaan van de ridderlijke samenleving, maakten er plotse-ling een einde aan. Ik doel hier op de uitvinding van het *buskruit* en die van de *boekdrukkunst*. De eerste maakte het beeld van de ridder, die zich roem verwierf in de strijd met zijn lans en schild, tot een onmogelijkheid. De tweede, die een snel toenemende bekendheid van andere landen en volkeren met zich meebracht, doodde de illusie van de onbekende, gevaarlijke landstroken, waarin de ridder zich waagde, zodra hij buiten de naaste omgeving van het kasteel was gekomen.

Nieuwe onderwerpen begonnen de mensen te boeien; de vele ontdekkingen en uitvindingen eisen al hun aandacht op en het gevolg was, dat de algemene belangstelling voor de romantische verhalen uit de riddertijd begon te verflauwen.

Op het ogenblik zelf dat de oude verhalen van koning Arthur in de vergetelheid dreigden te raken, werden zij, wat Engeland betrof, van de ondergang gered en neergelegd in een werk van blijvende waarde en beko- ring.

Iedereen, die zich met het bestuderen van de Arthur-sagen heeft bezigge- houden, zal begrijpen dat ik hier doel op de *Morte d'Arthur*, het standaard- werk van Sir Thomas Malory.

Dit werk, dat geschreven werd omstreeks het midden van de 15^e eeuw (1469), bevat een verzameling Arthur-sagen,¹ nagenoeg alle ontleend aan de Franse ridderromans en naverteld op een manier, die ons nu nog evenzeer weet te bekoren als het publiek, waarvoor het geschreven werd. Malory's boek zal altijd een van de standaardwerken blijven van de Arthuriaanse letterkunde en dichters, zoals Alfred Tennyson, musici, schilders en geleerden op het gebied van de folklore, hebben door alle tijden heen steeds daaruit hun kennis geput.

Vanaf het einde van de 15^e eeuw komen, zoals hierboven al werd aange- duid, andere onderwerpen de aandacht van de schrijvers en dichters opeisen. Gedurende de volgende drie eeuwen horen wij weinig over koning Arthur en zijn ridders, hoewel het feit, dat, om bij Engeland te blijven, dichters als Spenser, Milton en Dryden het onderwerp hun aandacht waard keurden, als een bewijs mag dienen, dat de belangstelling voor de oude sagen niet geheel verdwenen was.

¹ De schrijver noemt zijn bronnen slechts in vage termen, zoals: "the French book says." Een betere bekendheid met de Franse ridderromans heeft zijn bronnen echter aan het licht gebracht, zodat wij ze nu kennen voor al de eenentwintig boeken, waarin de *Morte d'Arthur* verdeeld is, met uitzondering van die voor Boek VII, de geschiedenis van Heer Gareth. (Zie de inleiding tot die sage)

Het vijfde boek, waarin Arthur's veldtocht tegen de Romeinen vermeld wordt, is het enige, waarvan de stof aan de Engelse letterkunde ontleend is. De bron hiervoor is het allitererende Middel-Engelse gedicht *Morte Arthure*, geschreven door een onbekend gebleven dichter omstreeks het midden van de 14^e eeuw.

In de 19^e eeuw valt een opleving van de waardering voor de Arthurlegenden waar te nemen.

De romantiek had een algemene belangstelling voor de Middeleeuwen wakker gemaakt en zo kwamen ook de oude riddersverhalen weer voor het voetlicht.

Niet alleen dat geleerden van alle landen zich beijerden om de oude gedichten door kritische uitgaven en verklarende aantekeningen genietbaar te maken voor hen, die met de oude taal onbekend waren, niet alleen dat er een hele letterkunde ontstond van belangrijke studies en beschouwingen over die sagen, ook de dichters van alle landen namen de oude verhalen ter hand en verwerkten ze in hun verzen.

In de inleidingen op de verschillende sagen zal ik gelegenheid hebben op de namen van die dichters en schrijvers terug te komen. Ik zal ze hier dus niet noemen. Zij allen bewijzen dat de belangstelling voor de verhalen van de Ronde Tafel nu bijna even levendig is, als toen de middeleeuwse dichter Jean Bodel uitriep:

“Li Conte de Bretaingne sont si vain et plaisant!”

Moge de volgende bladzijden ertoe bijdragen om die belangstelling gaande te houden.

Houten, (U.), 1920.

Nelly Montijn - De Fouw

Arthurian knight (Charles Ernest Butler)

1 KONING ARTHUR

DE GEBOORTE VAN KONING ARTHUR

In lang vervlogen tijden werd het volk van de Britten geregeerd door een vorst, die uitmuntte in wijsheid en dapperheid. Zijn naam was Uther Pendragon, wat in de oude Britse taal zeggen wilde: Uther met de drakenkop. Men had hem die bijnaam gegeven, omdat hij gewend was een gouden drakenkop op zijn helm te dragen.

Deze vorst bestuurde zijn volk met wijsheid en verstand en voerde zijn dappere legers ter overwinning in vele veldtochten tegen de Saksen, die het land voortdurend met hun woeste invallen teisterden. Eindelijk lukte het Uther zijn vijanden een beslissende nederlaag toe te brengen en de vrede in zijn rijk te herstellen.

Zegevierend keerden de Britse legers terug naar de hoofdstad van het land, Winchester. In de landstreken waar zij door trokken, stonden de inwoners langs de weg om hen te huldigen: zij werden behangen met kransen van groen en bloemen. Wijn en andere verfrissingen werd hun aangeboden en de lucht was vervuld van het gejuich van de menigte. Nooit schalden de juichkreten hoger op, dan wanneer de statige figuur van Uther Pendragon zichtbaar werd. Recht en fier zat de koning in het zadel en met een minzame glimlach dankte hij het volk voor de hem gebrachte hulde. De zon overgoot zijn vorstelijke gestalte met haar stralen en deed de gouden drakenkop op zijn helm schitteren.

Na de glorierijke intocht in Winchester, riep Uther zijn baronnen bijeen om daar met hem het Paasfeest te vieren. Van alle kanten kwamen de edelen met hun vrouwen en gevolg aangereden om aan die uitnodiging gehoor te geven en al spoedig was het in de straten van de oude bisschopsstad een gewoel en gedraaf van dienaars en vrouwen in hun kleurige kleding, die vooruit gezonden waren om alles voor de ontvangst van hun meesters in gereedheid te brengen.

Op de dag van het heilige feest van de opstanding was er in de zalen van het koninklijk paleis een groot gastmaal aangericht, waaraan enige honderden personen deelnamen. Onder de hoge gewelven weergalmde een luid rumoer van stemmen, waartussen nu en dan een vrolijk gelach daverde. Nu eens klonken enige regels van een jolig drinklied, dan weer ontaardde het vrolijk praten in een heftig twistge-

sprek, maar over het algemeen liet de stemming onder de gasten niets te wensen over.

Onder de genodigden bevond zich ook hertog Gorlois van Cornwallis met zijn jonge vrouw Igera. Deze laatste was een plaats aangezeven tegenover de koning en naarmate de uren verliepen, de wijn het bloed in de aderen van de aanzittenden verhitte en hun hoofden benevelde, gingen de blikken van de vorst steeds vaker naar de overkant van de tafel, waar zij bleven rusten op het gezicht van de mooie hertogin. Herhaaldelijk richtte hij het woord tot haar, hij deed haar de beste schotels toekomen en uit zijn hele houding sprak duidelijk de grote bewondering, die hij voor haar had opgevat.

Van zijn plaats aan tafel zag Gorlois op enige afstand de houding van de vorst tegenover zijn vrouw. Met ergernis en wantrouwen zag hij hoe Uther liefdevolle blikken naar Igera wierp en haar boven alle andere dames de voorkeur scheen te geven. Gorlois moest zich op de lippen bijten om zijn woede te bedwingen. Hij schoof onrustig heen en weer op zijn zetel, luisterde nauwelijks naar wat er om hem heen gezegd werd en liet de heerlijke gerechten onaangeroerd aan zich voorbij gaan en met inspanning van al zijn zintuigen probeerde hij het gesprek, dat daarginds tussen die beiden gevoerd werd, te volgen.

Eindelijk was de maaltijd afgelopen en het gezelschap verspreidde zich in het park om het paleis. De hele avond week de koning niet van de zijde van de hertogin en steeds duidelijker werd het voor de aanwezigen, dat het hem ernst was met de hulde, die hij haar bewees. Vol verbeterde woede moest Gorlois toezien, maar hij waagde het niet tussenbeide te komen.

Toen de gasten echter naar bed gegaan waren en alles in het paleis sloop, gaf Gorlois zijn dienaars heimelijk bevel, zijn paarden te zadelen en vóór het eerste morgenkrieken was hij met zijn gevolg op enige mijlen afstand van de hoofdstad, op weg naar zijn land.

De woede en spijt van koning Uther kenden geen grenzen, toen hij het vertrek van Igera opmerkte. Meteen zond hij zendboden naar Cornwallis om de hertog te gelasten, dadelijk terug te keren, maar Gorlois weigerde kortaf aan die oproep gehoor te geven. Zijn weigering deed de woede van de vorst nog toenemen en zijn hartstocht voor de mooie hertogin liet hem geen rust: 's nachts kon hij de slaap niet vatten en overdag liep hij rond als een getemd dier. Al zijn denken was slechts op één doel gericht: zijn verlangen naar haar te bevredigen.

Eindelijk had hij een besluit genomen — hij moest, hij zou Igera de zijne kunnen noemen, al moest hij haar met geweld van wapens aan haar echtgenoot ontrukken. Hiervoor rustte hij een machtig leger uit en aan het hoofd daarvan trok hij naar Cornwallis, vastbesloten niet zonder Igera huiswaarts te keren.

Gorlois had door vertrouwde dienaars laten verspieden wat er aan het hof voorviel, en zo was de voorgenomen veldtocht van de vorst

hem op tijd meegedeeld en kon hij zijn maatregelen nemen om het welslagen daarvan zo mogelijk te verhinderen. Om de veiligheid van zijn vrouw zoveel hij kon te verzekeren, plaatste hij haar met haar vrouwen in de sterke burcht van Tintagel, die hoog op de rotsen aan de kust van Cornwallis gelegen was. Van de zee kant was deze burcht beslist onneembaar, want de kale rotswanden rezen bijna loodrecht uit het water omhoog. Van de landzijde kon men hem slechts naderen langs een smal en bochtig bergpad, dat desnoods door twee of drie man verdedigd kon worden. Hijzelf ging met zijn volgelingen in het machtige kasteel van Dimilioc. Zijn toeleg lukte. Uther, die vernam dat Gorlois zich in Dimilioc bevond, en niet anders dacht dan dat Igernia bij hem was, sloeg het beleg voor die vesting en bewerkte de zware muren met zijn balken en stormrammen.

Daar ontving hij het bericht, dat de hertogin met haar gevolg zich in het naburige kasteel van Tintagel bevond. Radeloos over de verloren tijd, liet hij Merlijn, de oude tovenaer, bij zich komen om hem te vragen wat hem nu te doen stond.

Toen de koning hem de zaak uiteengezet had, keek de grijze ziener een tijdlang peinzend voor zich uit, daarna sprak hij langzaam, met plechtige stem: "Sire, ik ben met uw lot begaan en zal u helpen. Al ken ik de pijn van het liefdesverlangen niet uit eigen ervaring, ik heb de uitwerking ervan bij mijn medemensen voldoende opgemerkt om te weten dat zij een vreselijke kwelling is, die diepe wonden slaat in het menselijk hart en waarvoor geen andere genezing bestaat dan de bevrediging van de opgewekte begeerten. Maar ik voldoe niet alleen aan uw verzoek om u van dit lijden te verlossen. Er is ook een andere reden, die mij daartoe aanzet. Luister naar mijn woorden, o koning. Deze vrouw, die u zo boven alles bemint, zal u een zoon schenken, die koning zal worden over een machtig rijk, die beroemd zal zijn in alle streken van de wereld en van wiens moed de dichters en zangers tot in lengte van dagen zullen vertellen. Wanneer u mij belooft, die zoon bij zijn geboorte aan mij af te staan, zodat ik zijn eerste stappen mag leiden op het pad van de wijsheid, zal ik aan uw dringend verlangen voldoen en nog deze nacht zult u Igernia de uwe noemen."

Met bevende stem beloofde Uther alles te zullen doen wat Merlijn van hem verlangde, mits deze hem helpen wilde. Daarop ontvouwde de tovenaer zijn plan. Door een geheime tovermacht gaf hij de koning het evenbeeld van hertog Gorlois. Hij nam zelf de gedaante aan van een familielid van de hertog en Ulfius, een vertrouwd vriend van de koning, schonk hij de gestalte van Heer Brastias, eveneens een volgeling van Gorlois.

Zo betraden zij het rotspad, dat naar Tintagel voerde, en ver-toonden zich aan de poorten van het kasteel, die, toen de wachters de kasteelheer herkenden, meteen wijd werden geopend. Met luid gejuich begroetten de bewoners hun geliefde meester en ook bij

Igerna bestond niet de minste twijfel, of het was inderdaad Gorlois, die de gevaren van een vijandelijke ontmoeting had getrotseerd om haar te bezoeken. Die avond hield Uther, zoals hij zo vurig gewenst had, de geliefde van zijn hart in zijn armen en Merlijns voorspelling ging in vervulling: Igerna zou het leven schenken aan een zoon, die voorbestemd was, de eerste vorst van de Christenheid te worden.

Het leger van koning Uther had tijdens de afwezigheid van de aanvoerders een aanval gewaagd op het belegerde kasteel. Daarbij werd Gorlois in de strijd op de wallen gedood. De burcht werd door de belegeraars geheel verwoest en geplunderd en de ruwe krijgslieden van de koning namen er uit, wat van hun gading was. Daarna zonden zij een aantal dienaars uit de overwonnen bezetting naar Igerna, om haar de dood van haar gemaal te melden. Wie beschrijft echter de verbazing van deze boodschappers, toen zij bij hun aankomst in Tintagel hun heer en meester in levenden lijve naast de hertogin zagen zitten! Ontsteld weken de boden terug en keken elkaar verbijsterd aan. Hoe was het mogelijk dat Gorlois, die zij met eigen ogen levenloos in zijn tent hadden zien liggen, nu gezond van lijf en leden voor hen zat? Hier moesten hogere machten in het spel zijn, die de doden tot het leven konden terugroepen. Zózeer waren de mannen uit het veld geslagen, dat zij met geen enkel woord van het doel van hun komst durfden te reppen.

Nog diezelfde dag keerde Uther naar zijn leger terug, onder voorwendsel dat hij wilde proberen, zich met zijn vorst te verzoenen. In zijn legerkamp aangekomen, hoorde hij wat er gebeurd was en hoewel de dood van de dappere Gorlois hem leed deed, kon het niet anders, of zijn hart klopte sneller bij de gedachte dat nu de enige belemmering

voor de vervulling van zijn dromen uit de weg was geruimd.

Zo spoedig mogelijk keerde hij naar Tintagel terug, waar het huwelijk tussen hem en Igerna op plechtige wijze werd ingezegend.

Toen de tijd daarvoor aangebroken was, werd op een morgen in het vroege voorjaar aan Uther een zoon geboren. Men wikkelde het kind in linnen doeken en droeg het de brede trappen van het kasteel af, het park door, tot men aan een kleine poort in de kasteelmuur kwam. Daar

wachtte de oude Merlijn, die met eerbiedige liefde het kind in zijn armen nam. Hij bracht het naar de woning van een eenvoudig, rechtschapen edelman, Ector genaamd, wiens vrouw de jonggeborene als haar eigen kind opnam en verzorgde.

DE DOOD VAN UTHER PENDRAGON EN HOE ARTHUR TOT KONING WERD GEKOZEN

Nadat Uther vele jaren gelukkig met Igerna geleefd had, openbaarde zich bij hem een slepende kwaal, die hem aan de rand van het graf bracht. Ondanks de hulp van bekwame heelmeesters en de liefdevolle verzorging van zijn echtgenote was het iedereen al snel duidelijk dat de koning sterven moest. Rouw en droefheid heersten overal in het land, toen de tijding van het naderend einde zich onder het volk verspreidde, maar de vijanden van de koning vatten nieuwe moed en zonnen op wraak. Zij sloten een geheim verbond met de heidense volksstammen buiten de landsgrenzen en deden een onverhoedse inval in het rijk. Toen vlamde Uthers oude strijd lust voor het laatst tot een laaiende vlam op en hij zwoer een dure eed, dat hij de verraders zou straffen voor hun verraderlijk gedrag. Daartoe riep hij zijn vazallen om zijn ziekbed bijeen en wist hen door zijn onverflauwbare geestdrift en vastberadenheid zo te bezielen, dat zij beloofden, alles te zullen doen wat in hun vermogen lag om de orde in het rijk te herstellen.

Zo ziek als hij was, liet de koning zich temidden van zijn krijgslieden dragen en maakte de veldtocht persoonlijk mee. Zijn tegenwoordigheid werkte bezielend op de geest van zijn strijders en de heidenen moesten tot hun schande ondervinden, dat er met de zieke koning niet te spotten viel.

Ten einde raad namen zij hun toevlucht tot verraad. In de nabijheid van Uthers legerplaats bevond zich een bron, waaruit de dienaars van de koning gewend waren zijn drinkwater te putten. De gemene verraders strooiden nu een snelwerkend gif in het heldere bronwater en reeds de volgende morgen bezweek koning Uther onder de vreselijkste pijnen.

Wat nu te doen? Voor zover de baronnen wisten, was hun vorst gestorven zonder een rechtmatige erfgenaam van de troon na te laten. Wie moest nu in zijn plaats regeren en het land voor de rampen van een burgeroorlog behoeden? Goede raad was duur en in hun wanhoop wendden de edelen zich tot Merlijn. Deze gaf toen de aartsbisschop van Canterbury opdracht alle ridders van het rijk in Londen samen te roepen, waar zij gezamenlijk het Kerstfeest zouden vieren. Op de heilige geboortedag van Christus, zo voorspelde hij, zou God een wonder doen geschieden om de man aan te wijzen, die het arme,

geteisterde land tegen de invallen van de barbaren zou weten te beschermen.

Zo gebeurde het. Op de kerstmorgen verzamelden de vazallen zich in de trotse St. Pauls kerk om de heilige mis bij te wonen. Vroom prevelden zij hun gebeden, plechtig klonken de koraalgezangen door de hoge ruimte en er heerste onder de neergeknielden menigte een stemming van wijding.

Voor het hoogaltaar stond de grijze prelaat en hief de heilige hostie omhoog, met handen, die beefden van godsdienstige ontroering, terwijl hij met trillende stem God smeekte om een redder in de nood te zenden.

Toen de ridders na afloop van de godsdiensttoefening het kerkgebouw verlieten, zagen zij een ongewoon schouwspel op het ruime plein vóór de kathedraal. In een hoek, tegen de muur van de kerk, lag een groot, grijs steenblok. Hoe dit daar gekomen was, wist niemand. Zeker was het, dat het gedurende de dienst op onverklaarbare wijze daarheen gebracht moest zijn. Op het steenblok rustte een massief ijzeren aanbeeld en daarin stak een groot slagzwaard, waarvan de gouden schede in de morgenzon glinsterde.

Al snel had zich om het aanbeeld een dichte haag nieuwsgierigen verzameld, die tevergeefs trachtten de vreemde letters te ontcijferen, die in het zwaard gegrift stonden. Ook probeerden velen het wapen uit het aanbeeld te trekken, maar er was geen beweging in te krijgen en spoedig zagen zij dan ook het nutteloze van hun pogen in.

Na zich verdiept te hebben in allerlei gissingen over de herkomst van de steen, gaven de ridders eindelijk het zoeken naar een verklaring van het raadsel op. Zij wezen vier onder de jongere edelen aan om de steen te bewaken en begaven zich aan de maaltijd.

Na afloop daarvan zou een groot steekspel gehouden worden op het open veld vóór het koninklijk paleis, waar duizenden toeschouwers voor waren samengestroomd. Onder de ridders, die zich voor de deelneming aan het toernooi hadden opgegeven, behoorde ook Key, de zoon van Ector. Deze laatste was met zijn hele gezin, waaronder ook Arthur, nu een jongen van vijftien jaar, naar Londen gegaan om bij dit wapenfeit van Key tegenwoordig te zijn. Op het laatste moment, even voordat de strijd zou beginnen, merkte Key dat er een kleinigheid haperde aan zijn zwaard, waardoor het in de strijd onbruikbaar zou zijn. Hij wist niet wat te doen en verzocht toen zijn jonge pleegbroer, hem een zwaard te halen uit de uitrusting van een van de andere ridders. Gewillig liep de jonge Arthur naar de ingang van het kasteel, toen zijn oog werd getroffen door het glinsterend zwaard in de steen. De ridders, die aangewezen waren de wacht bij het wapen te houden, hadden zich een ogenblik verwijderd, om naar de voorbereidingen voor het steekspel te gaan kijken, en zo stond het zwaard onbewaakt en het schitterde en straalde in de zonneshijn. Arthur, die niet tegen-

woordig was geweest bij de mis en daarom nog niets vernomen had over de vreemde verschijning van het steenblok op het kerkplein, ontwaarde met vreugde het wapen, dat hem als het ware in de hand gegeven werd. Hij liep vlug op het aanbeeld toe, nam het zwaard bij de rijk versierde greep en kijk — zonder enige moeite trok hij het uit het aanbeeld los. In een oogwenk was hij ermee bij Key teruggekeerd, maar toen deze het kostbare wapen in handen nam, kon hij niet nalaten te vragen van wie zijn broer dit mooie zwaard te leen had ontvangen.

“Van wie?” herhaalde de jongen lachend, “wel, van niemand! Toen ik op het punt stond, het paleis binnen te gaan, ontdekte ik plotseling op het plein voor de kathedraal een stalen aanbeeld, dat rustte op een steenblok en waarin dit zwaard was gestoken. Daar het wapen aan niemand scheen toe te behoren, en het er mooi en deugdelijk uitzag, meende ik niet beter te kunnen doen, dan het voor jou mee te brengen. Zonder de minste moeite trok ik het uit het staal en liep er snel mee hierheen. Moge het jou in de strijd veel geluk brengen!”

In stomme verbazing had Key naar de woorden van zijn pleegbroer geluisterd. Ook hij had nog niets van de vreemde ontdekking vernomen en begreep dus weinig van de zonderlinge beschrijving, die Arthur hem gaf. Aarzelend bekeek hij het mooie wapen, dat hem zo verleidelijk toeblok, maar hij durfde het niet gebruiken, voordat hij de raad van zijn vader had ingeroepen. Juist kwam Ector aanlopen en binnen enkele ogenblikken had Key hem het gebeurde meegedeeld. Toen gebeurde er iets wonderlijks.

KONING ARTHUR WORDT ALS KONING GEHULDIGD

De bejaarde ridder viel voor zijn pleegzoon op de knieën en riep met een stem, die beefde van ontroering: “Heil u, o koning, u, die door God gezonden bent om het land te redden uit de nood en ons volk te voeren op wegen van roem en eer!”

Met grote, verschrikte ogen keek Arthur op zijn pleegvader neer, wiens woorden hem als een raadsel in de oren klonken, maar toen Ector hem het geheim van zijn geboorte verklaarde en Merlijn hem de waarheid daarvan kwam bevestigen, drong het besef van zijn hoge roeping langzaam tot hem door. Al voelde hij zich deels bezwaard door de last, die men hem op de schouders legde, toch klopte zijn hart sneller bij de gedachte aan de roem, die hem in de vervulling van zijn taak ten deel zou vallen.

Het gerucht van zijn daad verspreidde zich al snel onder de aanwezige ridders en de tijding ging als een lopend vuur onder het volk rond, dat Arthur, de pleegzoon van Heer Ector, niemand anders was dan de wettige zoon en rechtmatige erfgenaam van de overleden koning.

Toen het toernooi beginnen zou en de ridders in wijde boog het strijdperk binnenreden, voerden zij Arthur in hun midden en het volk had hem nog niet ontdekt, of het verbrak de omheining en stroomde het veld binnen onder de kreten van: “De koning heil! Leve Arthur! Leve de koning!” Het was een groots moment in het leven van de jonge prins, toen hij voor de eerste keer de hulde van zijn volk in ontvangst mocht nemen.

De heldere winterzon bescheen het kleurige schouwspel — naar alle kanten strekten zich de besneeuwde velden van Engeland uit en op het van sneeuw gezuiverde, groene grasveld verdrong zich de joelende, juichende menigte van burgers in hun bonte klederdracht, waartussen de wapenrustingen en bepluimde helmen van de ridders glinsterend afstaken. Temidden van die mengeling van kleuren troonde de jonge, blozende jongen op zijn vurig ros. Vrolijk zwaaide hij naar alle kanten met zijn muts. De wind speelde door zijn blonde lokken, zijn ogen glinsterden van trots en vreugde en de opwinding kleurde zijn wangen helder rood. Met welgevallen keek Merlijn op een afstand toe. Zijn opzet was gelukt en met grote geestdrift schaarde het volk zich om zijn jonge vorst, wiens plotseling verschijnen in het uur van gevaar door een bovenaardse macht bewerkstelligd leek te zijn.

Korte tijd daarop ondernam Arthur zijn eerste veldtocht aan het

hoofd van zijn troepen en kijk — het leek of deze met een onweerstaanbare moed en volhardingszin bezielde waren. De zegevierende legers drongen door tot in de verste hoeken van het koninkrijk en brachten de heidense horden een verpletterende nederlaag toe. Ten slotte waren Wallis, Schotland en Ierland van de kwellingen van de barbaren bevrijd en kon de koning met een gerust hart naar zijn hoofdstad terugkeren.

Eens gebeurde het, in een strijd tegen oproerige vazallen, dat Arthur zijn zwaard verloor. De nacht daarop bracht hij in gezelschap van Merlijn door, in de woning van een vrome kluisenaar. Toen hij de volgende morgen na het bijwonen van de mis vertrekken wilde, verzocht Merlijn de jonge vorst hem te vergezellen naar een naburige plek, waar Arthur, zo beloofde de tovenaer, een nieuw wapen zou vinden.

Na een tijd zwijgend door een bos te zijn gegaan, kwamen zij aan een klein meer, zoals men vaak in dichte wouden verscholen vindt. Op het watervlak, dat donker beschaduwde werd door de bomen, die het meertje omringden, groeiden hier en daar waterplanten. Een enkele blanke waterlelie dreef er tussen en langs de oever schoten riet en biezen welig omhoog. Geen geluid verbrak de stilte van deze eenzame plek. Het dromerig ruisen van de wind door de bomen en het kraken van de dorre takken onder de voeten van de tochtgenoten waren de enige klanken, die vernomen werden. Vragend keek Arthur zijn grijze begeleider aan, maar deze zweeg en wees slechts naar het midden van het meer.

Nieuwsgierig volgde de jeugdige vorst met zijn ogen deze aanwijzing. Geen golfje beroerde het watervlak, tot plotseling uit de donkere diepte een arm omhoog stak, gehuld in wit fluweel, die een glinsterend zwaard omhoog hief.

Toen kwam er beweging in de gestalte van de oude ziener. Met een snel gebaar beduidde hij Arthur plaats te nemen in een bootje, dat tussen het riet verborgen lag en naar het midden van het meer te roeien, waar de hand hem wenkte. In een toestand van verbijstering gaf Arthur aan dit bevel gehoor en nam eerbiedig het zwaard uit de blanke hand aan, die daarop in het water verdween. Het was een wapen van grote pracht: de greep was van het zuiverste goud, bezet met flonkerende edelstenen en de kling was van het beste staal, sterk en veerkrachtig en glinsterend als zilver. In het goud van de greep waren letters in een vreemde taal gegrift en langs de rand stond de naam van het zwaard te lezen: *Excalibur*.

Toen Arthur zich die dag in het gevecht waagde en het zwaard *Excalibur* uit de schede trok, werden zijn vijanden verblind door de schitterende glans van het staal. Ontzet deinsden zij achteruit en toen Arthur het wapen met krachtige zwaai door de lucht bewoog, duurde het niet lang of zij namen in wanorde de vlucht.

Koning Arthur gebruikt voor het eerst zijn zwaard Excalibur.

DE EDELEN DRINGEN ER BIJ DE KONING OP AAN, DAT HIJ EEN HUWELIJK ZAL SLUITEN EN HOE HIJ MERLIJN VERTELDE VAN ZIJN LIEFDE VOOR GINEVRA

Toen Arthur het land een tijdlang in vrede geregeerd had, begonnen de ridders en edelen er op aan te dringen dat hun koning een huwelijk zou sluiten om te voorkomen dat het rijk na zijn dood in vreemde handen zou overgaan. Als steeds wendde de koning zich tot Merlijn om zijn raad in te winnen. Toen de tovenaar hem vroeg of hij zijn keuze al gemaakt had, knikte de jongeman blozend van ja en op Merlijns verder aandringen vertelde hij hem het volgende.

Een tijd geleden was er een verzoek om hulp gekomen van koning Leodogran van Cameliard, wiens landstreken te lijden hadden onder de invallen van de heidenen. Getrouw aan zijn roeping om de kwaden te bestrijden en de zwakken te helpen, waar hem daartoe de gelegenheid geboden werd, was Arthur met een leger naar Cameliard getrokken om te zien wat hij doen kon. Zo was hij te midden van zijn ridders langs de burcht van koning Leodogran gereden, gekleed als deze in een eenvoudige wapenrusting met een stalen helm op het hoofd, zoals hij op zijn veldtochten altijd droeg.

De bewoners van de burcht stonden op de wallen geschaard en begroetten het voorbijtrekkende leger met uitroepen van vreugde en dankbaarheid.

Maar Arthur keek niet op. Zijn blik werd geboeid door een groepje personen, die zich naast de poort van de burcht hadden opgesteld.

Daar, tegen de grijze, verweerde kasteelmuur geleund, temidden van haar dienaressen, stond de liefelijke gestalte van Ginevra, de enige dochter van koning Leodogran. Zij tuurde omhoog naar de voorbijrijdende ridders, nieuwsgierig, wie van hen de jonge koning zou zijn. Weinig kon zij vermoeden, dat zij het hart van hem, die zij zocht, in vlam zette door haar liefvallige schoonheid en dat de herinnering aan haar, de koning steeds bij zou blijven op zijn verdere tocht.

Wanneer hij dreigde te verslappen in de strijd tegen de heidenen, die, met het bosachtig terrein van Cameliard bekend, hem van alle kanten bestookten, verscheen opnieuw het liefelijke beeld van de jonge prinses voor zijn geest en scheen hem te smeken vol te houden en haar te redden van de gevaren, die haar bedreigden. Dan greep hij met vaste hand zijn zwaard *Excalibur* en waagde zich in het dichtst van het krijgsgewoel, en spoorde zijn manschappen door zijn persoonlijk voorbeeld aan tot vernieuwde krachtsinspanning.

Na een lange, hardnekkige strijd lukte het hem de heidenen uit het land te verdrijven. Ook richtte hij een slachting aan onder de wilde

dieren, die de omgeving door hun rooftochten onveilig maakten en door de dichte wouden liet hij paden voor de ridders en jagers maken. Daarna keerde hij terug naar Camelot, vergezeld van de zegewensen van de hele bevolking.

Nooit had hij echter de mooie Ginevra kunnen vergeten en nu er sprake was van een huwelijk, keerden zijn gedachten vanzelf terug naar het beeld van de enige vrouw, die zijn hart had weten te bekoren.

Nadat hij dit alles aan Merlijn had meegedeeld, eindigde hij met de verklaring dat hij prinses Ginevra en geen andere tot zijn echtgenote begeerde, waarop hij zijn grijze raadsman verzocht, hem bij de vervulling van die wens behulpzaam te zijn.

De oude tovenaer zweeg en staarde somber met zijn ogen voor zich uit. Zijn voorhoofd was in diepe rimpels samengetrokken, alsof zijn geest gepijnigd werd door een droevig visioen. Eindelijk opende hij zijn mond om te spreken en zei: "Sire, liever, duizendmaal liever had ik gezien, dat uw keuze een andere was geweest. Mooi is zij en bevallig, de jonge prinses, maar toch zal een huwelijk met haar u geen geluk brengen. Integendeel," hier werd zijn stem luider en nadrukkelijker, "ik zie donkere wolken samenpakken aan de horizon, ik zie tweedracht en vijandschap, wantrouwen, afgunst en bedrog door haar toedoen de overmacht krijgen in uw rijk en het ten slotte ten val brengen. Daarom, o koning, kies een andere bruid. Er zijn vele mooie vrouwen in uw rijk, waarom zou u aan deze éne de voorkeur geven boven al haar zusters?"

Arthur wierp het hoofd in de nek en barstte uit in een luide lach.

"Uw wil tot profeteren wordt met de dag sterker, Merlijn," riep hij uit, "en krijgt de overhand boven uw gezond verstand. Hoe kan nu een jong meisje, dat bovendien één en al onschuld en lieflijkheid is, een machtig rijk als het mijne ten val brengen? Wat weet zij van de kuiperijen en samenzweringen van het staatkundig leven, zij, die nooit buiten de muren van haar vaders paleistuin geweest is? Nee, uw zwartgallige bespiegelingen kunnen mij niet van mijn plan terughouden! Ginevra wordt de mijne, wanneer haar vader tenminste mijn aanzoek om haar hand niet afslaat!"

Merlijn haalde gelaten de schouders op.

"Tegen de overmoed van de jeugd en de drang van het menselijk hart valt niet te strijden," zei hij, "de toekomst zal leren, wie van ons beiden gelijk heeft."

Maar Arthur luisterde nauwelijks naar zijn woorden. Reeds woelden duizenden gedachten en voornemens door zijn brein en vóór alles vroeg hij zich af, wie hij onder zijn ridders zou belasten met de eervolle opdracht bij koning Leodogran aanzoek te gaan doen om Ginevra's hand en de jonge prinses naar zijn hoofdstad te geleiden. Lang hoefde hij niet te aarzelen, Lanceloet, de dapperste van zijn ridders, zijn strijdmakker en boezemvriend zou hij verzoeken, die

hoge taak op zich te nemen. Geen, dat wist hij, zou er zich op waar-diger wijze van weten te kwijten. En zo gebeurde het.

Op een mooie lentemorgen reed Lanceloet aan het hoofd van een groot gevolg de hoofdstad uit in de richting van Cameliard. Hij aanvaardde de tocht met gevoelens van dankbare voldoening. Het geluk en het aanzien van zijn vorst gingen hem boven alles en dat deze hem nu uitgekozen had voor het volbrengen van deze gewichtige taak, vervulde hem met trots en vreugde.

Helaas! hoe weinig vermoedde hij welke noodlottige gevolgen deze reis met zich zou meebrengen!

Koning Leodogran aarzelde geen moment zijn toestemming te geven voor het aanzoek van de koning, integendeel, hij voelde zich zeer vereerd en gevlaid bij de gedachte dat zijn dochter koningin zou worden van het machtige Britse rijk. Toen hij Ginevra had meege-deeld, welke eer haar te beurt was gevallen, werd het jonge meisje beurtelings bleek en rood van vrees voor de onbekende toekomst en kinderlijk verlangen naar de weelde en eerbewijzen, die haar als koningin ten deel zouden vallen. Het kwam geen moment bij haar op, de wil van haar vader tegen te staan. Stipte gehoorzaamheid aan de bevelen van haar ouders was haar van haar vroegste jeugd af inge-prent en ook in de keuze van haar echtgenoot was het haar niet vergund een eigen mening te hebben.

Al snel werden de voorbereidingen gemaakt voor het vertrek van de jonge prinses uit haar ouderlijke woning. Op de avond, vóór zij de reis naar haar bruidegom zou aanvaarden, riep de koning Lanceloet bij zich en zei tegen hem: "Heer ridder! morgen zult u onze woning verlaten om onze dochter naar het hof van haar toekomstige echtge-noot te brengen. Wij hebben ervoor gezorgd dat haar uitrusting en bruidsschat in overeenstemming zijn met de hoge rang, die zij zal bekleden. Maar ook aan koning Arthur zelf zouden wij graag een passend bruidsgeschenk willen aanbieden. Landstreken en kastelen bezit hij in overvloed, talrijker en mooier dan ik ze hem geven kan. Toch weet ik iets, waar ik hem genoeg mee kan doen. Vele jaren geleden ontving ik van zijn vader, Uther Pendragon, die ik in de strijd tegen de barbaren had bijgestaan, als beloning voor mijn hulp, de Ronde Tafel, waaraan honderdvijftig ridders kunnen aanzitten. Tot heden ben ik er niet in geslaagd hun aantal voltallig te maken; slechts honderd dappere mannen heb ik om mij heen kunnen verzamelen. Deze honderd nu en de Tafel zelf wil ik aan koning Arthur afstaan, als blijk van mijn ingenomenheid met het huwelijk van mijn dochter. Wat dunkt u, zou een dergelijk geschenk de vorst aangenaam zijn?"

Vol vreugde dankte Lanceloet koning Leodogran uit naam van zijn heer voor zijn kostbare gift en de volgende morgen vroeg werd de reis naar Camelot ondernomen.

In de heldere mei-zon trok de stoet door de dichte wouden van

Cameliard en bereikte de grens van Arthurs rijk. Daar werd hij opgewacht door boodschappers van de koning, die Ginevra kostbare geschenken aanboden en haar, uit zijn naam, welkom heetten in haar nieuwe vaderland.

Het gezelschap, waarbij zich ook de honderd ridders van de Ronde Tafel hadden aangesloten, was nu zó groot geworden, dat het onmogelijk was onder het rijden steeds bij elkaar te blijven. Lanceloet en Ginevra reden meestal op enige afstand voor de stoet uit. Geen ogenblik verloor de eerste de hem toevertrouwde prinses uit het oog. Eerbiedig bleef hij aan haar zijde en probeerde haar de ongemakken van de lange rit zoveel mogelijk te besparen. Ginevra zelf voelde zich als een vrijgelaten vogel, die uit de benauwde kooi is ontsnapt en jubelend het onbegrensde luchtruim invliegt. Haar hele jeugd had zij doorgebracht in de burcht van haar vader en van de wereld daarbuiten kende zij slechts de sombere dennenbossen van Cameliard, waaruit de zon nooit de donkere schaduwen geheel wist te verdringen.

De levenswijze aan het hof van koning Leodogran was heel eenvoudig en huiselijk en het bestaan van de jonge prinses verschilde dan ook niet veel van dat van de edelvrouwen in de ridderburchten uit haar omgeving.

En nu? Hoe geheel verschillend was dit nieuwe landschap van dat van haar geboortestreek! Om haar heen golfdde de velden van Britannië, badend in het schitterend licht van de lenteson. Overal groeide en bloeide het, dat het een lust was om te zien. Soms scheen het, of zij door een zee van bloemen en welig opschietende gewassen reden, waartussen de benen van de paarden geheel schuil gingen. In de helderblauwe lucht jubelden en schetterden de vogels; om haar heen zoemden de bijen. Het was alsof de hele natuur feest vierde, het wonder-mooie, altijd nieuwe feest van de lente. Soms ook voerde hun weg door een bosrijk gebied, maar hoe verschillend waren deze loofbossen met hun teergroen bladerdak, dat afstak tegen de onbewolkte voorjaarshemel, van de sombere wouden om haar vaderlijk kasteel!

Hier drongen de koesterende zonnestrallen tot op de bemoste bodem, waar zij lichtplekjes toverden van vreemde, steeds wisselende vorm; hier sprongen de eekhoorentjes met speelse sprongen van tak op tak en bouwden de vogels hun nesten onder het beschuttende loof; hier was het alles leven, jong, darterl leven, dat men hoorde en zag!

Maar niet alleen de mooie natuur om haar heen, deed het hart van de jonge prinses luid kloppen. De hulde en eerbied, die men haar alom bewees, waren daar mee de oorzaak van. Zij genoot volop van die nieuwe gewaarwording: het middelpunt te zijn van een bewonderende, eerbiedig buigende omgeving. Met kinderlijk genot liet zij zich door haar dienstmeisjes helpen en bedienen en haar hart klopte luid van trots en voldoening, wanneer zij de eerbiedig knielende

ridders genadig haar de handkus liet geven.

Koningin Ginevra op weg naar haar toekomstige echtgenoot.

De overgang was ook zo groot, van haar eenvoudig meisjesleven naar de rang van koningin, dat het geen wonder was, dat haar plotselinge vrijheid en al het moois, waarmee men haar omringde, haar als het ware bedwelmden, zoals een prikkelende wijn de zinnen van mensen bedwelmt. Het leek voor haar soms op een droom dat zij het was, Ginevra, die men aansprak met "Hoge Vrouwe"; voor wie men draafde en liep om het haar naar de zin te maken; die 's avonds, wanneer de zon begon te dalen, haar tenten op een beschutte plek

opgeslagen vond en zich daar liet bedienen en verzorgen tot het ogenblik dat zij zich uitstreckte op een zacht bed; die overladen werd met de mooiste geschenken; en — dit kwam haar nog het wonderlijkst en mooist van alles voor — die de hele dag een jong en hoffelijk ridder aan haar zijde vond, wiens levenstaak leek te zijn, haar reis zo aange-naam mogelijk te maken. Nu, daar slaagde hij dan ook volkomen in, zo verzekerde zij hem meermalen met de kinderlijke onbevangenheid, die haar in de ogen van haar begeleider zo liefvallig maakte. Hij was de eerste jonge man, met wie zij langere tijd alleen samen was en als vanzelf liet zij hem delen in de vreugde en blijdschap over haar nieuw bestaan. Al haar opgetogenheid over de mooie natuur, haar lang gewenste vrijheid, het heerlijke lenteweer en de mooie geschenken van haar bruidegom vertrouwde zij hem toe in opgewonden bewoordingen. Wanneer zij dan zo vrolijk babbelend naast hem verder reed, voelde Lanceloet, die gewend was aan de omgang met de voorname edelvrouwen aan het hof, zich diep ontroerd door de natuurlijke eenvoud van haar ziel, waarvan zij de gevoelens zo onbevangen voor hem bloot legde. Zijn hart werd door medelijden bewogen, wanneer hij bedacht, hoeveel dit eenvoudige kind nog zou moeten leren, voordat zij zich geheel aangepast had aan de strenge etiquette van het hof.

Soms gebeurde het dat Ginevra, in een plotselinge bui van dartelheid, haar paard de sporen gaf en van zijn zijde wegvluchtte. Hij was dan wel genoodzaakt haar te volgen, al strookte een dergelijk spel niet geheel met de eerbied, die hij aan zijn toekomstige meesteres verschuldigd was. Maar wanneer hij haar dan had ingehaald en zij zich lachend en hijgend gewonnen gaf, met blozende wangen en ogen, die glinsterden van vreugde en levenslust, kon hij het niet over zich verkrijgen, die gelukkige lach van haar gezicht te verdrijven door een toespeling te maken op de plichten van haar toekomstige positie.

Wanneer zij het overige gezelschap door hun dolle rit geheel uit het oog hadden verloren, gaf ook hij zich geheel over aan de bekoring van dit samenzijn, alleen met dit jonge, liefvallige kind, in die bloeiende lentewereld en ook hij voelde zich als verjongd, nu hij het stijve pantser van de hoofse gebruiken voor een tijdje van zich af kon schudden en jong kon zijn met haar.

HOE GINEVRA EN LANCELOET LIEFDE VOOR ELKAAR OPVATTEN

Zo verliepen de dagen in onbezorgd genieten, maar al snel kwam er een merkbare verandering in de houding van de jonge lieden. Ginevra's vrolijke praat werd meermalen onderbroken door lange pauzes van stilzwijgen, waarin het jonge meisje mijmerend voor zich uit staaarde. 's Avonds viel ze niet, zoals in de

eerste dagen van hun tocht, meteen in een vaste, droomloze slaap, waaruit zij pas de volgende morgen verkwikt wakker werd. Nee, zij lag lange tijd te woelen tussen de donzen kussens van haar rustbed en wanneer zij eindelijk insliep, had zij onrustige dromen, waarin haar toekomstige echtgenoot onder allerlei vreemde gestalten voor haar verscheen.

Ook Lanceloet had de rust en de blijde tevredenheid van de eerste dagen verloren. Hij moest zich geweld aandoen om vrolijk en natuurlijk te lijken, maar soms bekleemde hem een gevoel van bange vrees voor de toekomst; dan weer joeg een vreemde onrust hem in de eenzaamheid en vermeed hij Ginevra's gezelschap zoveel hij maar kon.

Eindelijk kwam de ontknoping. Op een zoele mei-avond hadden zij lange tijd zwiingend naast elkaar gereden, toen plotseling als door eenzelfde ingeving gedreven, beiden de ogen opsloegen en elkaar aankeken. In die blik verrieden zij het geheim, dat zij zo angstig hadden proberen te verbergen. Nu was het uit met veinzen. Wat zij zo lange tijd hadden gehoopt en gevreesd was zekerheid geworden. Geen woord werd er tussen hen gewisseld, maar beiden wisten, met onweerlegbare stelligheid, dat zij elkaar toebehoorden, eens en voor altijd.

Eindelijk kwamen de torens van Camelot in zicht. Luid bazuingschal en trompetgeschetter kondigden aan, dat hun nadering op het kasteel was opgemerkt. Al snel wapperden bontgekleurde vaandels en banieren van alle torens en huizen en het volk van Camelot stroomde de poorten van de stad uit om zijn toekomstige vorstin te begroeten.

Weinige ogenblikken later heette Arthur zijn jonge bruid welkom binnen de muren van zijn voorvaderlijk kasteel. Het was een van de mooiste ogenblikken in zijn leven, toen hij Ginevra daar zag binnenkomen en in zijn hart dankte hij God, dat Hij hem de verwezenlijking van zijn mooiste droom had toegestaan.

Toen koning Arthur vernam wat een kostbare gift hij van koning Leodogran als bruidsgeschenk ontvangen had, droeg hij Merlijn op, het getal van de ridders aan te vullen met edelen uit zijn eigen omgeving. Op de dag van het huwelijk van de koning zou dan de plechtige inwijding van de Ronde Tafel plaats hebben.

HET HUWELIJK TUSSEN KONING ARTHUR EN GINEVRA WORDT VOLTROKKEN

Die dag brak al snel aan. Het was op een stralende mei-morgen. In de kerk van de heilige Stefanus in Camelot zegende Dubricius, aartsbisschop van de stad van de Legioenen, in tegenwoordigheid van het hele hof en vele genodigden, het huwelijk in tussen Arthur en

Ginevra. Met diep bewogen stem smeekte hij Gods heilige zegen af voor de verbintenis van de beide jonge mensen. Daarna wees hij hen op de heilige plichten, die zij op zich hadden genomen, niet alleen tegenover elkaar, maar ook tegenover hun volk. Ernstig, maar toch met een uitdrukking van innige voldoening op zijn gezicht, hoorde Arthur naar de woorden van de grijze geestelijke. Vol hoop en vreugdevolle verwachting ging hij de toekomst tegemoet, bezielde met de beste voornemens voor het heil van zijn land en zijn volk.

Dankbaar ging zijn oog over de vele in het wit geklede ridders, die langs de trappen van het altaar stonden opgesteld. Kon een man zich betere steun wensen dan deze? Toen bleef zijn blik rusten op de mooie vrouw aan zijn zijde en zijn hart begon onstuimig te kloppen van trots en geluk. Zij bovenal zou hem helpen en bijstaan, zij zou zich met hem verheugen in de bloei van zijn rijk, maar zij zou ook de zorgen van het leven met hem delen en met haar zachte hand de rimpels van zijn voorhoofd weten weg te strijken. Inderdaad, wel mocht hij zich gelukkig prijzen en vol moed het leven ingaan, waar hij een vrouw als dat en zulke vrienden naast zich had.

Daar werden de plechtige woorden gesproken, die Arthur en Ginevra tot man en vrouw maakten. Tegelijk viel een heldere zonnestraal door de gekleurde kerkvensters en belichtte het jonge paar, dat eerbiedig voor het altaar lag neergeknield. Arthur hief het hoofd op en keek recht in het stralend zonnelicht, dat zijn haar als goud deed glanzen, maar de jonge bruid boog het hoofd nog dieper over haar samengevouwen handen, als schuwde zij de lichtstraal, die naar binnen drong.

Eindelijk was de plechtigheid afgelopen en vertoonden de jonggehuwden zich voor het eerst in hun nieuwe staat aan de juichende volksmenigte.

Diezelfde middag had de inwijding van de Ronde Tafel plaats. De koning nam plaats op een kleine verhoging aan het hoofd van zijn ridders. Daarna sprak hij hen toe en zijn stem beefde van ontroering, toen hij hen smeekte, hem tot steun te willen zijn bij zijn pogen zijn rijk tot bloei en welvaart te brengen. Hij wees hen op de grote macht van het kwaad in de wereld en hij zwoer hun, steeds de kwaden te zullen bestrijden en de zwakken en hulpelozen te helpen.

Er was iets verhevens in de figuur van de jonge vorst, die bezielde met de mooiste voornemens het leven inging. Geen wonder dat zijn woorden op alle aanwezigen diepe indruk maakten en menigeen de tranen in de ogen kreeg.

Nadat Arthur zijn ridders zo had toegesproken, verbond hij hen door eden van trouw en gehoorzaamheid om mee te werken tot verwezenlijking van zijn idealen. Plechtig klonk het "Ja! dat zweren wij" uit hun monden en een glans van voldoening gleed over het gezicht van de koning.

Daarna kwam de bisschop van Canterbury naar voren en zegende de zetels van de Ronde Tafel. Toen daarop het moment was aangebroken, dat de ridders voor de eerste keer zouden gaan aanzitten, klonk een langgerekt bazuingeschal van de vier hoeken van de wallen en was het of een warm gouden licht in de hoge ruimte van de zaal drong. En kijk, toen zij opstonden, vonden zij hun namen met vergulde letters in de rug van hun zetels gegrift.

In de volgende dagen werd het bruiloftsfeest met grote luister gevierd. De zalen van het koninklijk paleis weergalmden van het gejoel van de feestvierende menigte. Op de grasvelden in het park deden de grappenmakers met hun dolle sprongen en buitelingen de omstanders schudden van het lachen en in een hoek van de tuin vermaakte Arthurs hofnar het gezelschap met zijn gekke kwinkslagen. Vreugde en opwinding heersten alom. De ridders van de Ronde Tafel wedijverden in hoofse beleefdheid tegenover de edelvrouwen. Zelfs de natuur scheen met de mensen feest te vieren, want dag in dag uit straalde de zon aan de blauwe hemel en speelde de zoele zuidenwind tussen het geboomte van het kasteelpark.

Stralend van geluk bewoog de jonge vorst zich onder de menigte van zijn gasten. Voor elk had hij een vriendelijk woord en hij vervulde zijn gastheersplichten op de meest hoffelijke wijze.

Zo begon Arthurs huwelijksleven, onder zang en dans, en in een wereld, die zo jong en mooi was als hij.

DE RIDDERS VAN DE RONDE TAFEL

De ridders van koning Arthur, samengekomen bij de Ronde Tafel om het Pinksterfeest te vieren, zien een visioen van de heilige Graal. De Graal verschijnt in de vorm van een gesluerde drinkbeker, gemaakt van goud, versierd met juwelen en vastgehouden door twee engelen.

2 HEER WALEWEIN EN DE GROENE RIDDER

2.1 INLEIDING

Onder de volgelingen van koning Arthur, die uitmunten door kracht en behendigheid, is er één, die meer dan alle anderen geprezen wordt als een voorbeeldig ridder, in wie de ridderlijke deugden van *eerlijkheid, offervaardigheid, zachtheid, nederigheid en hoffelijkheid* hun hoogtepunt hadden bereikt en wiens moed en dapperheid hem tot een bijna onoverwinnelijk tegenstander in het gevecht maakten. Dit is Walewein, de neef van koning Arthur. Wij vinden zijn naam voor het eerst vermeld in William of Malmesbury's werk, getiteld: *Gesta Regum Angliae*. In deze pseudo-historische kroniek, die dagtekent uit de eerste helft van de 12^e eeuw, lezen wij een beschrijving van het graf van Walewein, dat te vinden moet zijn in Ross in Pembrokeshire. Daarbij maakt de schrijver melding van het feit, dat onze held de zoon was van Arthurs zuster Morgawse, getrouwd met Lot, koning van de Orcadische eilanden, en dus een neef van de grote koning.

In de *Historia Regum Britanniae* van Geoffrey of Monmouth, een boek dat slechts een tiental jaren jonger is dan bovengenoemd werk, speelt Walewein een belangrijke rol. Als afgezant van koning Arthur trekt hij naar het hof van keizer Lucius om daar te onderhandelen over een schatting, die door de Romeinen geëist wordt. Zijn optreden aan het hof te Rome is van dien aard, dat de oorlogsverklaring aan koning Arthur niet lang op zich laat wachten en in de daarop volgende veldtocht onderscheidt Walewein zich door zijn trouw en dapperheid. Ook in de strijd tegen Modred treedt hij op de voorgrond als de kampioen van zijn oom en vorst.

In zijn Anglo-Normandische vertaling van de *Historia Regum Britanniae* weet Wace niets aan de geschiedenis van Walewein toe te voegen. Toch blijkt uit zijn werk, dat hij zijn held al uit andere verhalen kent en dat de roem van Walewein al ver was doorgedrongen. In diezelfde tijd wordt die roem bevestigd door Bérout, die in zijn *Tristan* aan Walewein de rol toekent van een intieme vriend van de held en hem beschrijft als een voorbeeldig ridder, toegerust met alle deugden, die deze behoort te bezitten.

In de werken van Chrétien de Troies stijgt Walewein tot het toppunt van zijn roem. Hoewel geen enkel gedicht naar hem genoemd is, wordt hij in alle werken van die schrijver beschreven als een onoverwinnelijk strijder, een dapper en hoffelijk edelman, wiens gaven van verstand en hart hem vaak doen uitblinken boven de eigenlijke held van het